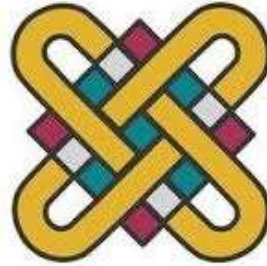

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τμήμα Ψυχολογίας

*Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός: Αξιολογώντας ένα
Πρόγραμμα Πρόληψης σε Μαθητές/ήτριες Με και Χωρίς
Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες*

Θάνος Τουλούπης

Ε.Δι.Π. Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

thtouloupis@uowm.gr

Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός

«Από την Αυλή στο Διαδίκτυο»

- **Εκφοβιστική συμπεριφορά (bullying)** παρατηρείται όταν ένα άτομο γίνεται συχνά και επιτηδευμένα θύμα αρνητικών σχολίων ή συμπεριφορών από ένα ή περισσότερα άτομα και αδυνατεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του (Olweus, 1993)

- **Ηλεκτρονικός εκφοβισμός (cyberbullying)** είναι μια επιθετική, εκ προθέσεως πράξη που πραγματοποιείται από μια ομάδα ατόμων ή μεμονωμένα χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικές μορφές επικοινωνίας, επανειλημμένα κατά την πάροδο του χρόνου, εναντίον ενός θύματος που δεν μπορεί εύκολα να υπερασπιστεί τον εαυτό του» (Smith et al., 2008)

Άρα...

Είναι μια πράξη:

• **Επιθετική**

• **Εμπρόθετη**

• **Επανειλημμένη**

• **Εναντίον «αδύναμου» θύματος**

Συμπεριφορές Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού

Κυρίως στην εφηβεία (αγόρια & κορίτσια)

- ▣ **Παρενόχληση**
(*cyberharassment*)
- ▣ **Καταδίωξη** (*cyberstalking*)
- ▣ **Δυσφήμιση** (*denigration*)
- ▣ **Εξαπάτηση ή αποκάλυψη**
(*trickery/outing*)
- ▣ **Αποκλεισμός** (*exclusion*)
- ▣ **Προσποίηση**
(*impersonation*)

Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός μέσω...

- ...γραπτών μηνυμάτων & κλήσεων **κινητού**
- ...ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (**email**)
- ...στιγμιαίων μηνυμάτων & δωματίων συνομιλίας (**facebook, twitter, chat rooms**)
- ...εικόνων/βίντεο
- ...ιστοσελίδων (blogs)

Παραδοσιακός & Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός

Άμεσος

**Πραγματικός
κόσμος**

Επωνυμία

**Περιορισμένο
κοινό**

Γεωγραφικά όρια

**Στιγμαία έκθεση
στην απειλή**

**Δυνατότητα
διαφυγής**

Επίθεση

Πρόθεση

Επανάληψη?

**Ανισορροπία
δύναμης?**

Έμμεσος

Εικονικός κόσμος

Ανωνυμία

Ευρύ κοινό

**Χωρίς
γεωγραφικά όρια**

**Συνεχής έκθεση
στην απειλή**

**Χωρίς
δυνατότητα
διαφυγής**

Εκφοβισμός

```
graph TD; A[Εκφοβισμός] --> B[Παραδοσιακός]; A --> C[Ηλεκτρονικός]; B --> D[Φυσικός]; B --> E[Λεκτικός]; B --> F[Σχηματικός];
```

Παραδοσιακός

Ηλεκτρονικός

Φυσικός

Λεκτικός

Σχηματικός

Χαρακτηριστικά Εμπλεκόμενων

Θύτες

- Μπορεί να έχουν καλές διαπροσωπικές σχέσεις και να μην αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς
- Μπορεί να είναι καλοί μαθητές
- Πολλές φορές η δράση τους είναι αντεκδίκηση για τον εκφοβισμό τους στο σχολείο

Θύματα

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Καταθλιπτικοί
- Νιώθουν απομονωμένοι
- Δεν αναφέρουν τη θυματοποίησή τους
- Πολλές φορές δεν γνωρίζουν τον δράστη

Παρατηρητές

- άβουλοι, παθητικοί, ενοχικοί (όταν δεν αποδοκιμάζουν τον εκφοβισμό), φοβισμένοι (όταν αποδοκιμάζουν τον εκφοβισμό)

Παράγοντες που Συνδέονται με τον Ηλεκτρονικό Εκφοβισμό

Ατομικοί

- **Φύλο:** αντιφατικά ευρήματα σε ό,τι αφορά την εμπλοκή αγοριών και κοριτσιών, ως δράστες ή θύματα
- **Ηλικία:** οι μεγαλύτεροι έφηβοι εκφοβίζουν, οι νεαρότεροι έφηβοι εκφοβίζονται

Περιβαλλοντικοί

- Παραδοσιακός εκφοβισμός
- Το κλίμα του σχολείου
- Η σχέση με τους συνομηλίκους και τους σημαντικούς ενηλίκους
- Η συζήτηση για την χρήση του διαδικτύου
- Η ριψοκίνδυνη χρήση του διαδικτύου
- Ο διαδικτυακός εθισμός

Σημάδια

- ✓ Είναι μυστικοπαθής με τις ηλεκτρονικές συσκευές του
- ✓ Ελέγχει συνεχώς τη συσκευή του
- ✓ Έχει απότομες συναισθηματικές μεταπτώσεις
- ✓ Δεν θέλει να πάει στο σχολείο

Έκταση Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού Ελλήνων Μαθητών/ριών Χωρίς ΕΕΑ

Βάσει των αυτο-αναφορών των μαθητών/τριών

- Β/θμια Εκπ/ση: από 3% έως 23% θύματα, από 4% έως 18% θύτες
- Α/θμια Εκπ/ση: από 3% έως 8% θύματα, από 1% έως 12% θύτες

Προσχολική ηλικία: χρήση διαδικτύου, προφίλ Facebook, κατοχή κινητού

!!! Μεγάλο εύρος ποσοστών εκφοβισμού λόγω μεθοδολογικών ζητημάτων (π.χ., διαφορετικοί ορισμοί, διαφορετικά ερωτηματολόγια, διαφορετικό χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρονται οι ερωτήσεις εκφοβισμού)

Έκταση Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού Ελλήνων Μαθητών/ριών Με ΕΕΑ

- ❖ **Μελέτες διαπιστώνουν πως έφηβοι και νεαροί ενήλικες με ΕΕΑ (ΝΥ, ΔΑΦ) εμπλέκονται στο φαινόμενο**
 - *ως θύτες (έως και 13.5%)*
 - *ως θύματα (έως και 23.5%)*
- ❖ **Περιοσμένες μελέτες διαπιστώνουν πως μαθητές/ήτριες τελευταίων τάξεων Δημοτικού με ΕΕΑ (Asperger, ΔΕΠ-Υ, Μ.Δ.) εμπλέκονται στο φαινόμενο**
 - *ως θύτες (7% έως και 14%)*
 - *ως θύματα (5% έως 12%)*
- ❖ **Συγκριτικές έρευνες διαπιστώνουν την υπερεμπλοκή μαθητών/ριών με ΕΕΑ έναντι συνομηλίκων τυπικής ανάπτυξης**

Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός & ΕΕΑ

Γιατί παίζουν ρόλο οι ΕΕΑ;

- *Ετικετοποίηση/διάκριση*
- *Γνωστική αδυναμία*
- *Δυσκολία επεξεργασίας και νοηματοδότησης μηνυμάτων*
- *Αδυναμία κριτικής σκέψης*
- *Έλλειψη ελέγχου/οριοθέτησης συμπεριφοράς*
- *Χαμηλές κοινωνικές-συναισθηματικές δεξιότητες*

Συμπεριφορές Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού Μαθητών/ριών Δημοτικού Με & Χωρίς ΕΕΑ

Κυρίως μέσω

- ❖ *Απειλητικών/προσβλητικών μηνυμάτων*
- ❖ *Διαδικτυακών κλήσεων*

Σπανιότερα μέσω

- ❖ *Διακίνησης οπτικο-ακουστικού υλικού*
- ❖ *Διάδοσης αρνητικών φημών*

ΣΥΝΕΠΤΕΙΕΣ

Στα θύματα

- μείωση σχολικής επίδοσης
- σχολική φοβία/διαρροή
- άγχος, ανασφάλεια, χαμηλή αυτοεκτίμηση
- συναισθηματική απόσυρση, παραίτηση
- χαμηλή κοινωνικότητα
- αυτοκτονικός ιδεασμός-αυτοκτονία, κατάθλιψη
- δυσκολίες ύπνου-εφιάλτες / νυχτερινή ενούρηση
- απώλεια όρεξης / υπερκατανάλωση τροφής
- καταχρήσεις (αλκοόλ, ουσίες)
- κεφαλαλγία, στομαχικά άλγη

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Στους θύτες

- δυσκολία ενσωμάτωσης στο σχολικό πλαίσιο
- μεταφορά επιθετικής συμπεριφοράς σε άλλα πλαίσια
- δυσκολία σύναψης υγιών σεξουαλικών σχέσεων ως ενήλικες
- ευαλωτότητα σε ουσίες
- μελλοντική βία-παραβατικότητα
- δυσκολία κοινωνικής προσαρμογής

Στους παρατηρητές

- φόβος (αν εμπλακούν)
- ενοχή (αν δεν εμπλακούν)
- σωματική / συναισθηματική ανασφάλεια
- παθητικότητα-εξοικείωση-μίμηση επιθετικών συμπεριφορών

Πρόληψη-Αντιμετώπιση

Ολιστική προσέγγιση

Επίπεδο

- Σχολείου
- Τάξης
- Συνομηλίκων
- Ατόμου
- Οικογένειας

Επίπεδο σχολείου

- ✓ Καθιέρωση σταθερής πολιτικής κατά του φαινομένου (κανόνες) και ανάρτησή της σε εμφανές σημείο
- ✓ Σύσταση σχολικής επιτροπής (εκπρόσωποι σχολικής κοινότητας)
- ✓ Επιμόρφωση/ενημέρωση εκπαιδευτικών (σεμινάρια, εγχειρίδια)
- ✓ Διερεύνηση της έκτασης/σοβαρότητας του φαινομένου (παρατήρηση, ερωτηματολόγιο)
- ✓ Κοινοποίηση των ευρημάτων σε σχετική ημερίδα εντός σχολείου (έντυπη αποστολή σε γονείς που δεν παρευρέθηκαν)

Επίπεδο σχολείου

- ✓ Εγκατάσταση λογισμικών φίλτρων/IP address
- ✓ Τακτικές συναντήσεις εκπαιδευτικών με σκοπό την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών
- ✓ Συντονιστικός ρόλος διευθυντή
- ✓ Σταθερή συνεργασία με γονείς

Επίπεδο τάξης

- ✓ Παρακολούθηση διαφημιστικών σποτς (ευαισθητοποίηση)
- ✓ Από κοινού διαμόρφωση κανόνων ασφαλούς διαδικτυακής συμπεριφοράς και ανάρτησή τους σε εμφανές σημείο
- ✓ Ενίσχυση ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων (π.χ., δραματοποίηση, role-play, συζήτηση, γράμματα του «θύματος»)

Επίπεδο τάξης

- ✓ **Επαγρύπνηση για περίεργα σημάδια στη συμπεριφορά του παιδιού (φόβος χρήσης η/υ ή κινητού, άρνηση για σχολείο, μοναχικότητα, πτώση επίδοσης)**
- ✓ **«Κουτί ανώνυμων παραπόνων/περιστατικών»**
- ✓ **Συμβουλές από μαθητές μεγαλύτερης τάξης**

Επίπεδο συνομηλίκων

- ✓ Από «μέρος του προβλήματος» → «μέρος της λύσης»
- ✓ Σύμβουλοι/υποστηρικτές θυμάτων (δεξιότητες ενεργούς ακρόασης)
- ✓ Φιλίες ως «ασπίδα προστασίας»

Επίπεδο ατόμου (θύματα, θύτες)

- ✓ Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών

Επίπεδο οικογένειας

- ✓ Κάλесμα γονέων στο σχολείο για ενημέρωση
- ✓ Διανομή ενημερωτικού έντυπου υλικού
- ✓ Στοχευόμενες παρεμβάσεις με συγκεκριμένες οικογένειες, με τη συνεργασία ειδικών (π.χ., ψυχολόγων)

Πρόγραμμα TABBY

<http://tabby-gr.weebly.com/>

TABBY

(Threat Assessment of Bullying Behavior in Youth)

- Χρηματοδοτούμενο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα
- Έχει εφαρμοστεί σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (π.χ., Ιταλία, Ελλάδα, Κύπρος, Βουλγαρία, Ουγγαρία)
- Έχει σχεδιαστεί αποκλειστικά για την πρόληψη ριψοκίνδυνων διαδικτυακών συμπεριφορών

Threat Assessment of Bullying Behavior

Fill in the questionnaire
Compila il questionario
Töltsd ki a kérdőívet
Συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο
Ποπълване на въпросника

Αρχική σελίδα

Περιγραφή του
Πρόγραμματος

Το Πρόγραμμα TABBY

Τι είναι ο ηλεκτρονικός
εκφοβισμός

Ηλεκτρονικός/
παραδοσιακός
εκφοβισμός

Διαχείριση της
εκτίμησης απειλής

Βρίσκεστε εδώ: Αρχική

<http://www.tabby.eu/el/>

Στις Ευρωπαϊκές χώρες, η χρήση του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων αποτελούν τον κυρίαρχο τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε σήμερα. Αυτό σημαίνει ότι συγκρούσεις, επιθετικότητα και εκφοβισμός συμβαίνουν (επίσης) στον κυβερνοχώρο.

Το Πρόγραμμα T.A.B.B.Y. (Threat Assessment of Bullying Behavior, Εκτίμηση του Κινδύνου Εκφοβιστικής Συμπεριφοράς) στοχεύει στην ενίσχυση της επίγνωσης του κινδύνου που διατρέχει κανείς όταν χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ή οποιοδήποτε ηλεκτρονικό τρόπο επικοινωνίας, καθώς και στην εκμάθηση πληροφοριών και δεξιοτήτων για να προστατεύσει τον εαυτό του.

Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχουν διαφορετικά είδη ηλεκτρονικού εκφοβισμού και ότι ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός σχετίζεται σημαντικά με τον παραδοσιακό εκφοβισμό που διαδραματίζεται στο σχολείο· συχνά, μάλιστα, προκύπτει από αυτόν. Για παράδειγμα, μερικές φορές συμβαίνει όσος εκφοβίζονται στο σχολείο να εκδικούνται μέσω του Διαδικτύου.

Η προσέγγιση που χρησιμοποιήσαμε σε αυτό το Πρόγραμμα λαμβάνει υπόψη μια σειρά από ατομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες και διερευνά πώς αυτοί οι παράγοντες αλληλεπιδρούν κατά τη διάρκεια του χρόνου, επηρεάζοντας οποιαδήποτε αντικειμενική συμπεριφορά.

Το Πρόγραμμα Tabby είναι Ευρωπαϊκό όχι μόνον επειδή οι συμμετέχοντες σε αυτό προέρχονται από διαφορετικές χώρες της Ευρώπης, αλλά επειδή η συγκεκριμένη μέθοδος και προσέγγιση θα διαδοθεί και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Στόχος μας είναι να προωθήσουμε ένα κλίμα σύμφωνα με το οποίο το Διαδίκτυο θα αντιμετωπίζεται και θα χρησιμοποιείται με έναν "ασφαλή" τρόπο. Οι "καλύτερες πρακτικές" θα διανεμηθούν έτσι ώστε να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να ενισχύσουν την ευημερία τους, να μειώσουμε και να προλάβουμε οποιαδήποτε αντικειμενική συμπεριφορά και, τέλος, να σταματήσουμε το έγκλημα.

International Conference

**CYBERBULLYING
AMONG YOUTHS:
A STEPPING STONE
INTO CRIMINALITY?**

Prevention and
intervention strategies

27th November 2012

Ministry of Education,
University and Research
Viale Trastevere 76/A, Rome

Συμβουλές από τα βίντεο του Tabby

**ΠΟΤΕ ΜΗΝ ΜΟΙΡΑΖΕΣΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ
ΠΑΡΗΦΟΡΙΕΣ, ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΜΗΝ
ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΤΟΝ
ΑΡΙΘΜΟ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΟΥ ΣΟΥ, ΤΗ**

Ερωτηματολόγιο...

Choose your language:

Αρχική σελίδα

Παρουσίαση του Προγράμματος

Το Πρόγραμμα TABBY

Τι είναι ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός

Ηλεκτρονικός/παράδοξος εκφοβισμός

Διατήρηση της εκτίμησης σελίδας

Βρείτε μας εδώ: [Αγγλικά](#) • [Ιταλικά](#) • [Συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο](#)

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Γεια σου! Αναρωτήθηκες ποτέ αν ορισμένα πράγματα που συμβαίνουν στο διαδίκτυο μπορεί να συμβούν και σε σένα; Εάν συμπληρώσεις αυτό το ερωτηματολόγιο διαδικτυακά, θα σε βοηθήσουμε να βρεις μια απάντηση. Θα σου κάνουμε ερωτήσεις που αφορούν τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείς το διαδίκτυο και συμπεριφέρεσαι στον κυβερνοχώρο. Οι απαντήσεις που θα δώσεις θα είναι χρήσιμες στο να εκτιμήσεις σε ποιο βαθμό αυτό που κάνεις στην πραγματική ζωή αποτελεί ενδεχομένως απειλή και ενέχει τον κίνδυνο να γίνει είτε θύκια είτε δολοφίνης.

Ερωτηματολόγιο TABBY

Το TABBY είναι ένα ερωτηματολόγιο, στο οποίο αγόρια και κορίτσια καλούνται να δώσουν πληροφορίες για το τι γίνεται στο σχολείο όταν χρησιμοποιούν οποιαδήποτε ψηφιακή συσκευή, καθώς και για τον τρόπο που χρησιμοποιούν γενικότερα το Διαδίκτυο. Οι απαντήσεις που παρέχουν τα αγόρια και τα κορίτσια χρησιμοποιούνται για να αξιολογηθεί ο βαθμός στον οποίο η συμπεριφορά τους στην πραγματική ζωή και στο Διαδίκτυο μπορεί να τους θέσει σε κίνδυνο να εσκήσουν ή να υιοθετήσουν ηλεκτρονικό εκφοβισμό.

International Conference

**CYBERBULLYING
AMONG YOUTHS:
A STEPPING STONE
INTO CRIMINALITY?**

*Prevention and
intervention strategies*

27th November 2012

Πράσινο προφίλ

- «Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός είναι φαινόμενο που δεν έχει καμία σχέση μαζί σου. Είναι πολύ πιθανό ότι οι σχέσεις σου στον πραγματικό κόσμο, καθώς και η διαδικτυακή συμπεριφορά σου, σε συνδυασμό με την κατάλληλη γνώση χρήσιμων στρατηγικών για την ασφάλεια στο Διαδίκτυο θα σε «προστατέψουν» από το να επιδείξεις ή να βιώσεις τέτοιου είδους συμπεριφορές...»

Ερωτηματολόγιο TABBY

Το TABBY είναι ένα προηγμένο, στην απόλυτη απόλυτη και κορυφαία επίπεδα να έχουν αξιοποιήσει για το πώς είναι στο εργάσιμο των χρηματικών υποθέσεων ηγμένη σκεπτική, καθώς και για τον τρόπο των χρηματικών γενόμενα το δικό σου. Οι αποτήσεις σου παρέχουν το εύρος και τα κορυφαία χρηματικών με τα αξιολογήσει ο δικός σου απάντησε η συμπεριφορά σου στην πραγματική ζωή και στο δικό σου μπορεί να τους είναι σε είνονο να εισφέρει ή να εισαχθεί ηλεκτρονική ποινική.

International Conference
CYBERBULLYING AMONG YOUTHS:
A STEPPING STONE INTO CRIMINALITY?
Prevention and
Intervention Strategies
2013

Κόκκινο προφίλ

- «Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός αποτελεί την καθημερινότητά σου! Δεν παίζει ρόλο εάν είσαι ο θύτης ή το θύμα, αυτό που έχει σημασία είναι ότι χρειάζεσαι επείγοντως βοήθεια επειδή βρίσκεσαι σε μια κατάσταση που σε θέτει σε πολύ υψηλά επίπεδα κινδύνου, τόσο για να ασκήσεις σε άλλους, όσο και για να υποστείς εσύ ο ίδιος ηλεκτρονικό εκφοβισμό. Μην πιστέψεις ότι μπορείς να λύσεις μόνος τα προβλήματά σου, ζήτησε βοήθεια!»

The image shows a screenshot of the TABBY website. At the top, there is a navigation bar with the TABBY logo and a banner for a 'Red Profile' (κόκκινο προφίλ) warning. Below the navigation bar, there is a main content area with a large warning box on the left and a sidebar on the right. The warning box contains a cartoon character and text explaining the risks of cyberbullying. The sidebar contains a section for an international conference on cyberbullying.

κόκκινο tabby

Ο εκφοβισμός είναι ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός οποιαδήποτε μορφή λαμβάνει την μορφή που είναι ο θύτης ή το θύμα, αυτό που έχει σημασία είναι ότι χρειάζεσαι επείγοντως βοήθεια επειδή βρίσκεσαι σε μια κατάσταση που σε θέτει σε πολύ υψηλά επίπεδα κινδύνου, τόσο για να ασκήσεις σε άλλους, όσο και να υποστείς εσύ ο ίδιος ηλεκτρονικό εκφοβισμό. Μην πιστέψεις ότι μπορείς να λύσεις μόνος τα προβλήματά σου. Ζήτησε βοήθεια!

Εργαστήριο TABBY

Το TABBY είναι ένα εργαλείο που σου δίνει τη δυνατότητα να αξιολογήσεις τον κίνδυνο που σε αφορά στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων σου. Το εργαλείο σου παρέχει μια σειρά από πληροφορίες που σου βοηθούν να αξιολογήσεις τον κίνδυνο που σε αφορά στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων σου. Το εργαλείο σου παρέχει μια σειρά από πληροφορίες που σου βοηθούν να αξιολογήσεις τον κίνδυνο που σε αφορά στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων σου.

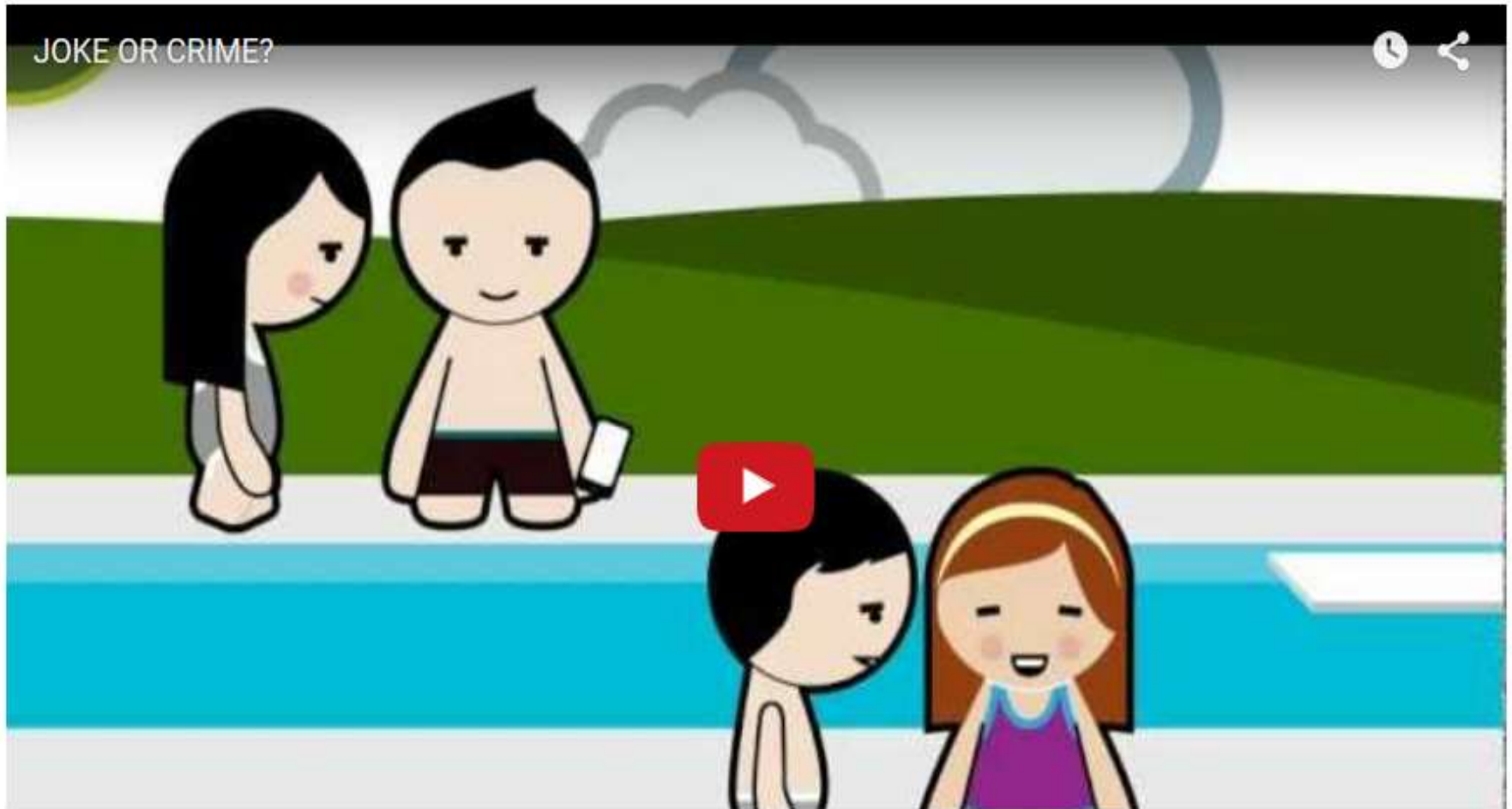
International Conference

CYBERBULLYING AMONG YOUTHS: A STEPPING STONE INTO CRIMINALITY? Prevention and intervention strategies

«Οποιοσδήποτε μπορεί να παραστήσει τον οποιονδήποτε»

<https://www.youtube.com/watch?v=-O7mLE0HaaA&index=3&list=PLEACAD512F6582249>

VIDEO 4: JOKE OR CRIME?

Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς...

«Οποιοσδήποτε μπορεί να παραστήσει τον οποιονδήποτε»

<https://www.youtube.com/watch?v=-O7mLE0HaaA&index=3&list=PLEACAD512F6582249>

*Με βάση το video που παρακολουθήσατε,
σκεφτείτε ανά δυάδες μια ενδεικτική
δραστηριότητα που θα μπορούσατε να
εφαρμόσετε σε ένα τμήμα Στ' Δημοτικού το οποίο
έχει μόλις παρακολουθήσει το video.*

Πρόγραμμα TABBY

<http://tabby-gr.weebly.com/>

Ωστόσο...

- ❖ *Είναι αποτελεσματικό για μαθητές Δημοτικού και ιδίως για εκείνους με ΕΕΑ;*
- ❖ *Μπορεί να υλοποιηθεί και από εκπαιδευτικούς Ειδικής Αγωγής;*

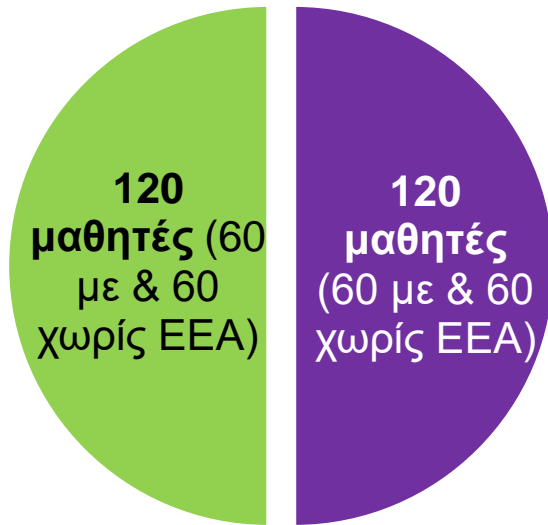
Στο πλαίσιο εμπλουτισμού του προγράμματος

TABBY...

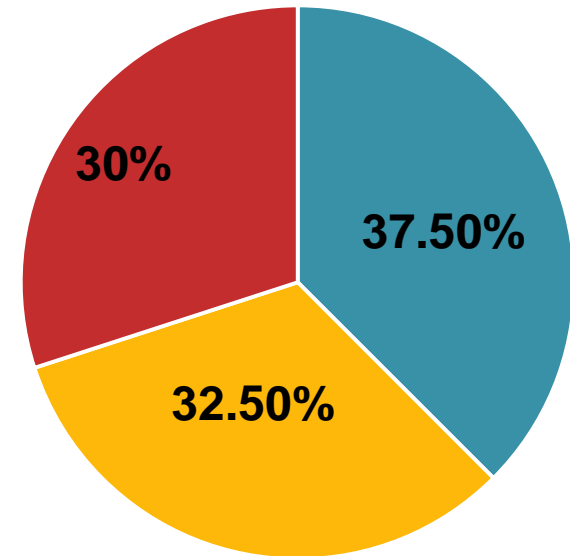
- ❖ *Εκπαιδεύσαμε δασκάλους/ες Γενικής και Ειδικής Αγωγής*
- ❖ *Διευρύναμε τις ώρες διαδικτυακής εκπαίδευσης των δασκάλων από 9 σε 12 ώρες (θεωρητική κατάρτιση, βιωματικές δραστηριότητες, διαχείριση μελετών περίπτωσης)*
- ❖ *Διευρύναμε τη χρονική διάρκεια εφαρμογής (από 1-2 σε 8 ώρες)*
- ❖ *Εποπτεύσαμε δια ζώσης την εφαρμογή*
- ❖ *Ελέγξαμε βραχυχρόνια και μακροχρόνια αποτελεσματικότητα*

Δείγμα

- **240 μαθητές/ήτριες Στ' Δημοτικού χωρίς και με ΕΕΑ** που παρακολουθούν τυπικές τάξεις διδασκαλίας και Τ.Ε. δημόσιων Δ.Σ. Θεσσαλονίκης

- Πειραματική Ομάδα
- Ομάδα Ελέγχου

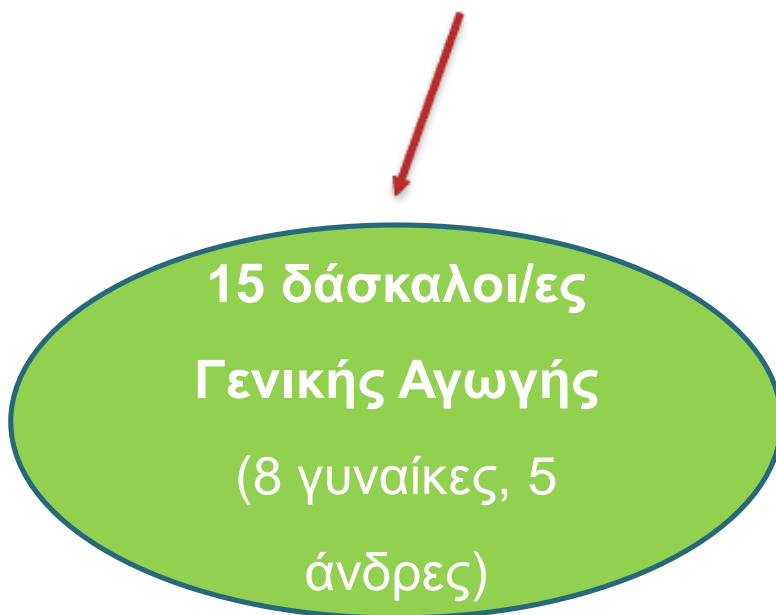

- Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ)
- Σύνδρομο Asperger
- ΔΕΠ-Υ

- **Φύλο:** 49.2% αγόρια
Ηλικία: *Mean* = 11.8, *SD* = .45
Τυχαία επιλεγμένα Δ.Σ.
Πιλοτικό δείγμα: 40 μαθητές/ήτριες

Δείγμα

- 29 δάσκαλοι/ες επιμορφώθηκαν στο πρόγραμμα

Αποτελεσματικότητα παρέμβασης ως προς τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό

	Πειραματική Ομάδα (N = 120)						Ομάδα Ελέγχου (N = 120)					
	Πριν την παρέμβαση		2 εβδομάδες μετά την παρέμβαση		6 μήνες μετά την παρέμβαση		Πριν την παρέμβαση		2 εβδομάδες μετά την παρέμβαση		6 μήνες μετά την παρέμβαση	
	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.
Θύματα	3.09	1.23	2.43	1.12	2.45	1.97	3.11	1.82	3.02	0.93	3.08	1.03
Θύτες	3.06	1.09	2.49	1.08	2.39	1.09	3.01	1.22	2.98	1.04	3.02	1.29

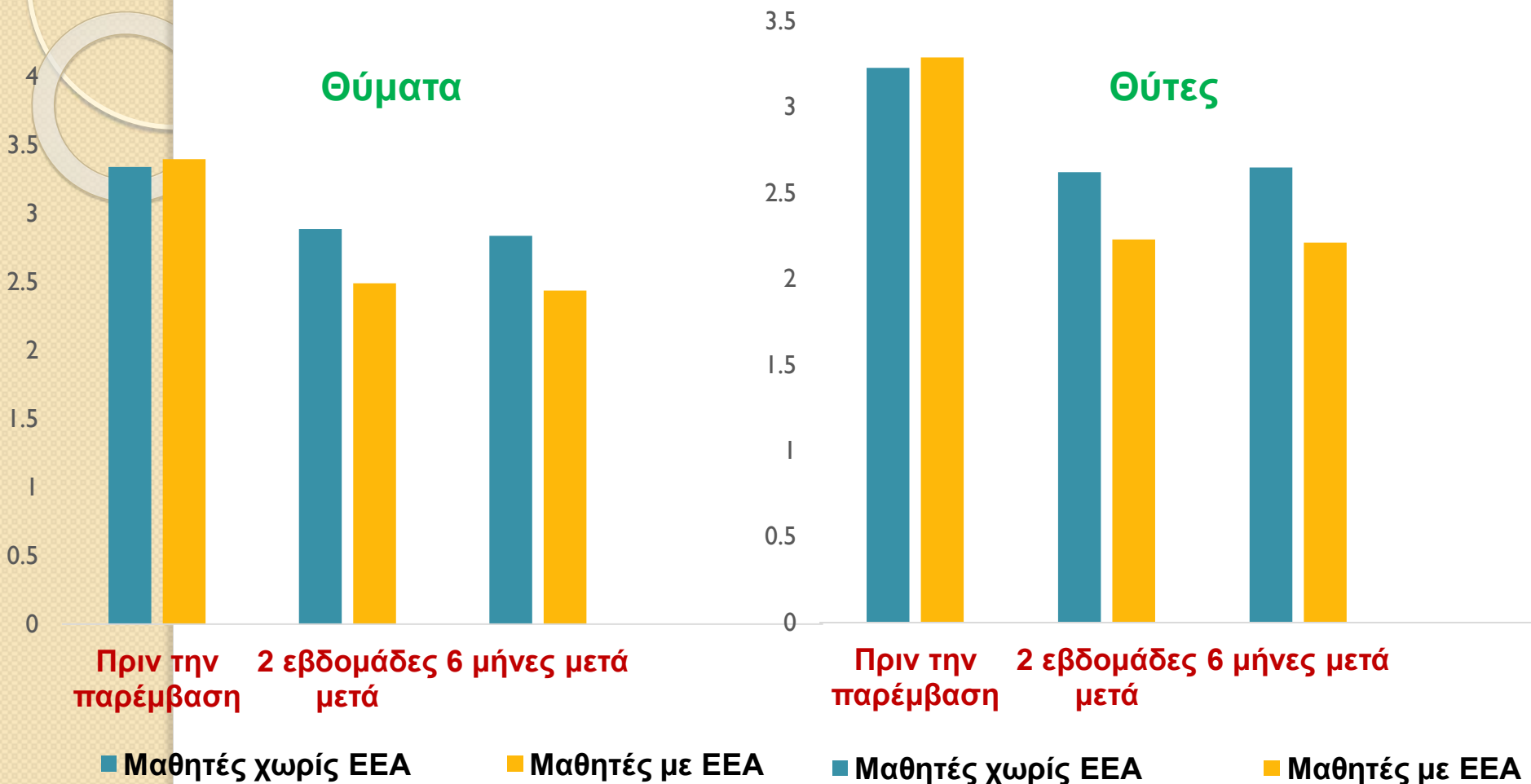
M.O.: Μέσος όρος

T.A.: Τυπική απόκλιση

Θύματα: Pillai's Trace = 0.129, $F(3, 237) = 5.887$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.431$

Θύτες: Pillai's Trace = 0.208, $F(3, 237) = 11.231$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.401$

Διαφορές μαθητών με και χωρίς ΕΕΑ ως προς την εμπλοκή τους στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό

2 εβδομάδες μετά [θύματα: $t(117) = 2.546, p = 0.008$, θύτες: $t(137) = 3.119, p = 0.010$]
6 μήνες μετά [θύματα: $t(117) = 8.304, p = 0.011$, θύτες: $t(137) = 11.201, p = 0.031$]

Διαφορές μαθητών με ΜΔ, Asperger και ΔΕΠ-Υ ως προς τον διαδικτυακό εκφοβισμό

Ερευνητικές φάσεις	Τύπος ΕΕΑ	Μ.Ο.	Τ.Α.	
Πριν την παρέμβαση	ΜΔ	3.11	.79	
	Θύματα	Asperger	3.07	.52
		ΔΕΠ-Υ	3.08	.49
	Θύτες	ΜΔ	3.07	.88
		Asperger	3.05	.89
		ΔΕΠ-Υ	3.06	.43
2 εβδομάδες μετά την παρέμβαση	ΜΔ	2.67	.72	
	Θύματα	Asperger	2.30	.59
		ΔΕΠ-Υ	2.31	.89
	Θύτες	ΜΔ	2.74	.87
		Asperger	2.39	.94
		ΔΕΠ-Υ	2.36	.82
6 μήνες μετά την παρέμβαση	ΜΔ	2.69	.72	
	Θύματα	Asperger	2.32	.59
		ΔΕΠ-Υ	2.34	.89
	Θύτες	ΜΔ	2.57	.47
		Asperger	2.29	.84
		ΔΕΠ-Υ	2.30	.92

Μ.Ο.: Μέσος όρος

Τ.Α.: Τυλική απόκλιση

2 εβδομάδες μετά [Pillai's Trace = 0.052, $F(3, 236) = 3.209$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.39$, **θύματα**: $F(1, 238) = 9.332$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.49$, **θύτες**: $F(1, 238) = 8.320$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.44$]

6 μήνες μετά [Pillai's Trace = 0.083, $F(3, 236) = 9.943$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.41$, **θύματα**: $F(1, 238) = 8.459$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.38$, **θύτες**: $F(1, 238) = 11.298$, $p < 0.001$, μερικό $\eta^2 = 0.34$]

Ενημέρωση - Βοήθεια

- «Stop στην Ενδοσχολική Βία»

<http://www.antibullying.gr/index.php>

- «Δίκτυο Κατά της Βίας στο Σχολείο»

<http://www.antibullyingnetwork.gr/Default.aspx>

- «European Antibullying Network-EAN»

<http://www.antibullying.eu/el>

- «S@ferinternet»

<http://www.saferinternet.gr/index.php>

- «Cyberkids»

<http://www.cyberkid.gov.gr/main.html>

Ενημέρωση - Βοήθεια

- «Hope for Children»

<http://www.hfcbeatbullying.info/>

- «Κοινωνικό Σχολείο»

<http://socialschool.gr/page/about>

- «Safeline»

<http://www.safeline.gr/>

- «ΜΕΥποστηρίζω»

<http://youth-health.gr/drastiriotes/grammi-gia-tin-technologia-me-upostirizo/me-upostirizo#.WJ9c1znLwqI>

Βιβλιογραφία

- Agatston, P., & Limber, S. (2018). Cyberbullying Prevention and Intervention: Promising Approaches and Recommendations for Further Evaluation. In Gordon J. (eds) *Bullying Prevention and Intervention at School* (pp. 73-93). Springer, Cham.
- Andreou, E., Didaskalou, E., & Vlachou, A. (2008). Outcomes of a curriculum-based anti-bullying intervention program on students' attitude and behavior. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 13, 235-248.
- Athanasiades, C., Kamariotis, H., Psalti, A., Baldry, C. A., & Sorrentino, A. (2015). Internet use and cyberbullying among adolescent students in Greece: The "Tabby" Project. *Hellenic Journal of Psychology*, 12, 14-39.
- Bruns, G., Ehl, B., & Grosche, M. (2019). Verbal working memory processes in students with mild and borderline intellectual disabilities: Differential developmental trajectories for rehearsal and redintegration. *Frontiers in psychology*, 9, 2581.
- Cantone, E., Piras, P. A., Vellante, M., Preti, A., Daniélsdóttir, S., D'Aloja, E., Lesinskiene, S., Angermeyer, C. M., Carta, G. M., & Bhugra, D. (2019). Interventions on Bullying and Cyberbullying in Schools: A Systematic Review. *Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health*, 11, (Suppl 1: M4), 58-76.
- Cassidy, W., Faucher, C., & Jackson, M. (2013). Cyberbullying among youth: A comprehensive review of current international research and its implications and application to policy and practice. *School Psychology International*, 34(6), 1-38.
- González Contreras, A. I., Pérez-Jorge, D., Rodríguez-Jiménez, M. D. C., & Bernadette-Lupson, K. (2020). Peer bullying in students aged 11 to 13 with and without special educational needs in Extremadura (Spain). *Education 3-13*, 1-12.
- Guarini, A., Menin, D., Menabo, L., & Brighi, A. (2019). RPCTeacher-Based Program for Improving Coping Strategies to Deal with Cyberbullying. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(6), 1-14.
- Heiman, T., & Olenik Shemesh, D. (2019). Predictors of cyber-victimization of higher-education students with and without learning disabilities. *Journal of Youth Studies*, 22(2), 205-222.
- Heiman, T., Olenik-Shemesh, D., & Eden, S. (2015). Cyberbullying involvement among students with ADHD: Relation to loneliness, self-efficacy and social support. *European Journal of Special Needs Education*, 30(1), 15-29.
- Jenaro, C., Flores, N., & Frías, C. P. (2018). Systematic review of empirical studies on cyberbullying in adults: What we know and what we should investigate. *Aggression and Violent Behavior*, 38, 113-122.
- Ortega-Baron, J., Buelga, S., Ayllon, E., Martinez-Ferrer, B., & Cava, M-J. (2019). Effects of Intervention Program Prev@cibon Traditional Bullying and Cyberbullying. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(4), 1-13.
- Touloupis, T. (2022). Facebook Use and Cyberbullying by Students with Learning Disabilities: The Role of Self-esteem and Loneliness. *Psychological Reports*, 1-34.
- Touloupis, T. (2021). Teachers' and Principals' Perspective Regarding Students' Risky Online Behaviors: The Role of Resilience. In J. E. Kelly (Ed.), *Teachers and Principals: Global Practices, Challenges and Prospects* (pp. 1-65). Nova Science Publishers. ISBN: 978-1-53619-649-8

Βιβλιογραφία

- Touloupis, T., & Athanasiades, C. (2022). Cyberbullying and Empathy among Elementary School Students: Do Special Educational Needs Make a Difference? *Scandinavian Journal of Psychology*, 63(6), 609-623.
- Touloupis, T., & Athanasiades, C. (2022). Evaluation of a cyberbullying prevention program in elementary schools: The role of self-esteem enhancement. *Frontiers in Psychology (section: Positive Psychology)*, 13, 980091.
- Touloupis, T., & Athanasiades, C. (2020). A comparison between primary school principals' and teachers' perceptions of students' online risk behaviors: The role of perceived self-efficacy. *Cambridge Journal of Education*, 50(4) 1-18.
- Touloupis, T., & Athanasiades, C. (2020). Information and communication technologies teachers' perspective regarding online risk behaviors in school age. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE)*, 9(1), 1-17.
- Τουλούπης, Θ., Αθανασιάδου, Χ., & Κιοσέογλου, Γ. (2018). Η οπτική των δασκάλων ως προς τη ριψοκίνδυνη διαδικτυακή συμπεριφορά μαθητών/τριών Δημοτικού: Ο ρόλος της επαγγελματικής ικανοποίησης και της εξουθένωσης. *Hellenic Journal of Psychology*, 15, 40-75.
- Τουλούπης, Θ., & Αθανασιάδου, Χ. (2014). Η ριψοκίνδυνη χρήση της νέας τεχνολογίας μεταξύ μαθητών/τριών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Εθισμός στο διαδίκτυο και ηλεκτρονικός εκφοβισμός. *Hellenic Journal of Psychology*, 11, 83-110.
- Τουλούπης, Θ., & Αθανασιάδου, Χ. (2016). Το φαινόμενο του ηλεκτρονικού εκφοβισμού μεταξύ μαθητών/τριών Στ' Δημοτικού και η οπτική των εκπαιδευτικών. *Πρακτικά Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου Σχολικού Εκφοβισμού* (σ. 2-28). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας & Ε.Λ.Κ.Ε.
- Touloupis, T., & Athanasiades, C. (2018). Principals' Attitudes Towards Risky Internet Use of Primary School Students: The Role of Occupational Factors. *Education and Information Technologies*, 23, 497-516.
- Vandebosch, H., Poels, K., & Deboutte, G. (2014). Schools and cyberbullying: problem perception, current action and future needs. *International Journal of Cyber Society and Education*, 7(1), 29-48.
- Villarejo-Carballido, B., Pulido M. C., Botton, L., & Serradell, O. (2019). Dialogic Model of Prevention and Resolution of Conflicts: Evidence of the Success of Cyberbullying Prevention in a Primary School in Catalonia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(6), 1-11.
- Wright, M. F., & Wachs, S. (2020). Parental support, health, and cyberbullying among adolescents with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 2390-2401.

Σενάριο Αναστοχασμού

Ένας μαθητής Στ΄ Δημοτικού στο ατομικό του προφίλ στο Facebook έκανε μια ανάρτηση ότι ένας συμμαθητής του με αυτισμό είναι «ούφο».

Σε αυτό συνηγόρησε το γεγονός ότι ο μαθητής με αυτισμό είναι συνήθως απομονωμένος από τα άλλα παιδιά, έχει εξεζητημένα ενδιαφέροντα και συχνά επιδεικνύει στερεοτυπικές κινήσεις.

Ορισμένα παιδιά της τάξης ενισχύουν αυτήν την συμπεριφορά κάνοντας like, σχολιάζοντας ή/και κοινοποιώντας την ανάρτηση. Ο μαθητής-θύμα, ο οποίος διαθέτει επίσης προφίλ στο Facebook, τον τελευταίο καιρό είναι ακόμη πιο απομονωμένος και σκυθρωπός στο σχολείο.

Ως ψυχολόγοι:

- *Τι θα προτείνατε για την αντιμετώπιση του περιστατικού (σε επίπεδο τάξης & σχολείου);*
- *Τι θα προτείνατε για την πρόληψη του περιστατικού (σε επίπεδο τάξης & σχολείου);*